

Uri Shulevitz

Șansa

Fuga de Holocaust

Traducere din limba engleză de
Edith Negulici

Editura Paralela 45

Redactare: Maria-Magdalena Trandafir
Tehnoredactare & DTP copertă: Mihail Vlad
Pregătire de tipar: Marius Badea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SHULEVITZ, URI

Șansa: Fuga de Holocaust / Uri Shulevitz; trad. din lb. engleză de Edith Negulici. – Pitești: Paralela 45, 2022
ISBN 978-973-47-3724-6

I. Negulici, Edith (trad.)
821.411.16

Chance: Escape from the Holocaust

Copyright © 2020 by Uri Shulevitz

Published by arrangement with Farrar Straus Giroux Books for Young Readers,
an imprint of Macmillan Publishing Group, LLC.

Copyright © Editura Paralela 45, 2022

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate, iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

CUPRINS

Unu: Varșovia	1
Doi: Białystok	37
Trei: Satul Iura	65
Patru: Turkistan (I)	117
Cinci: Turkistan (II)	153
Șase: Lunga călătorie spre casă	231
Șapte: Polonia și Germania	251
Opt: Paris	281
Postfață	329

UNU

VARŞOVIA

I

Pe 1 septembrie 1939, avioanele naziste au năvălit pe cerul Varșoviei, unele aruncând bombe incendiare și răspândind focul în tot orașul, altele lansând bombe cu explozibil puternic și transformând clădirile în praf.

Natura a răspuns cu ploi torențiale, care au lovit cu furie trotuarul.

Îngroziți, oamenii au alergat în toate părțile.

Străzile fuseseră sfâșiate în prăpăstii adânci.

Robinetele se uscaseră. Între bombardamente, oamenii târau găleți pline cu apă luată din fluviul Vistula, pentru băut și gătit.

Fumul degajat de incendii zugrăvise totul în gri. Nu departe de clădirea noastră, în mijlocul acestui peisaj cenușiu, în curtea unei fabrici de vopsea care zăcea în ruine, se aflau grămezi mari de pigmenti strălucitori — roșii, galbeni, albaștri.

Am privit uluit de la fereastra noastră. Nu am înțeles pe deplin ceea ce văzusem, deși totul se întâmplase chiar în fața ochilor mei. Imaginea îmi părea ireală și îndepărtată.

Mai târziu, în acea zi, eram așezat pe o masă, iar mama mă încălța cu o pereche de ghete noi, spunându-mi:

— Vom avea mult de mers.

Aveam patru ani.

Zile întregi, în timpul bombardamentelor, eu și mama am rămas în casă. Deși ușile și ferestrele erau bine închise, un zgomot infernal umplea fiecare cameră a micului nostru apartament. Șuieratul înspăimântător al focurilor de armă și al bombelor care explodau era insuportabil.

Singurul meu refugiu era desenul. Tot timpul desenam, desenam, desenam. Desenam personaje. Personaje care mărșăluiau încolo și înapoi pe bucăți din ziarele vechi ale tatălui meu sau care umpleau fiecare spațiu gol de pe paginile pe care le găseam.

De fiecare dată când auzeam o explozie, închideam ochii și ridicam hârtia deasupra capului. Acum, creionul meu se transforma într-un avion, zburând cu viteză maximă, cu vârful înainte, străpungând hârtia cu găuri rotunde.

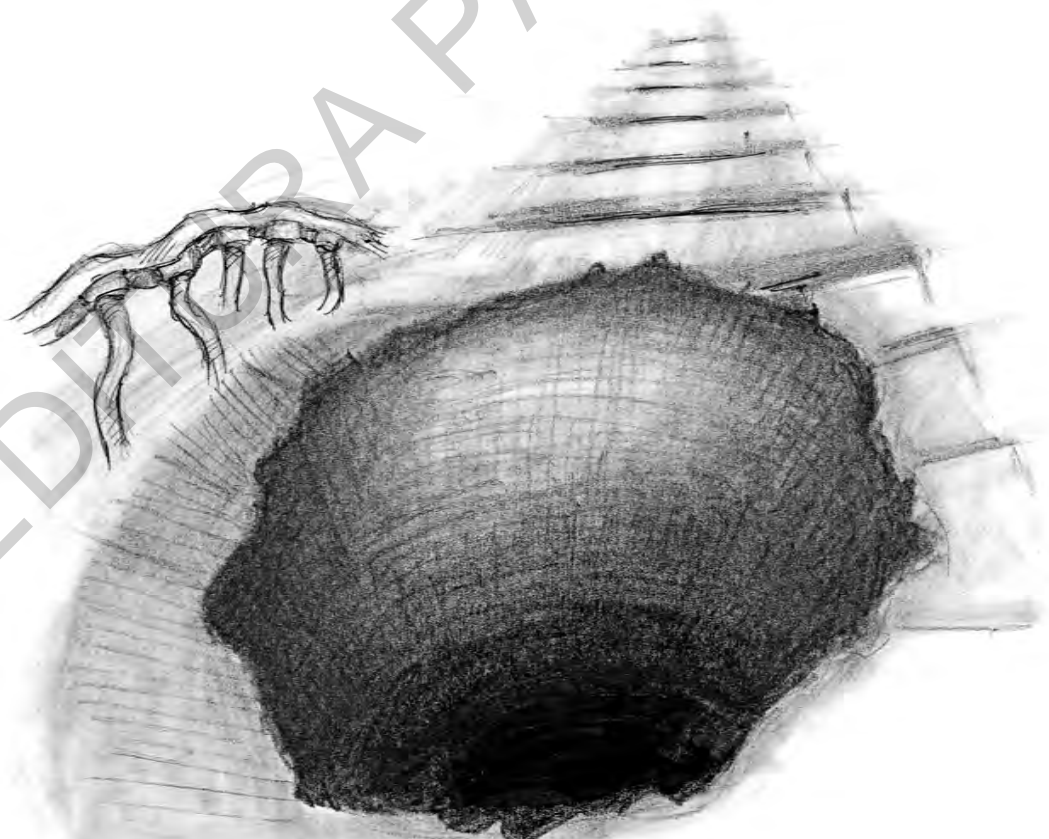
Era ca un joc de noroc. *Oare personajele vor scăpa de amenințarea înfiorătorului avion-creion?*

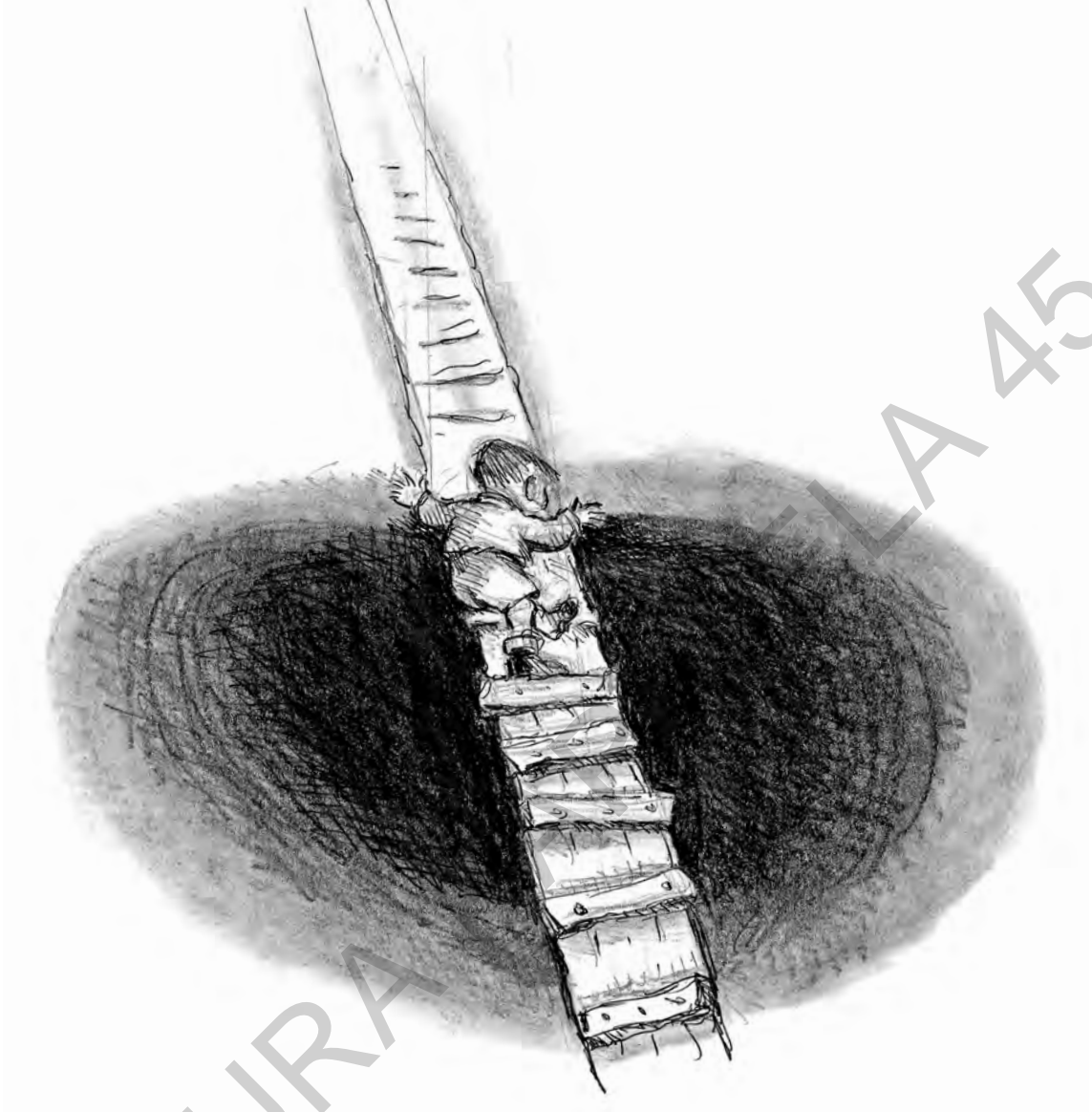
Sau vor fi bombardate? Vom fi bombardati noi? Vom muri? Vom muri de foame?

Mâncarea noastră era pe terminate. Mama s-a hotărât să coboare pentru a cumpăra pâine. În zilele acelea nesigure, imprevizibile, nu voia să mă lase singur în apartament. Așa că am mers cu ea.

Când am ieșit pe holul întunecat și ne-am îndreptat spre trepte, ceea ce am văzut mi-a tăiat răsuflarea.

În casa scării se căscase o gaură imensă, de sus până jos.

La fiecare etaj, o scândură îngustă de lemn era așezată de-a lungul spărturii, până la etajul următor, ca un pod improvizat, suficient de lată încât să urci sau să cobori, dar prea îngustă ca să acopere gaura complet.

— Mi-e frică. Nu cobor, i-am spus mamei.

— Trebuie, mi-a răspuns ea. Fără mâncare ne pierdem puterile. Trebuie să fim puternici și curajoși. Nu te las singur!

N-am avut de ales. N-avea rost să mă cert cu mama.

Înainte, coborâtul scărilor în fugă era un joc; acum devenise un coșmar. Tremurând, am urmat-o pe mama cu grijă pe scândurile șubrede. Era imposibil să nu privești în lateral, în prăpastie. Am amețit când am văzut-o.

A trebuit să mă opresc din când în când, ca să-mi recapăt echilibrul.

Înainte de război, tata m-a dus o singură dată la grădina zoologică din Varșovia. N-am uitat niciodată hipopotamul care și-a deschis botul pentru a căsca, dezvăluind ceea ce mie mi se părea o peșteră adâncă, cu doi dinți mari cât butucul de măcelărie.

Am fost binecuvântat, sau probabil blestemat, cu o imaginație bogată.

EDITURA PARALELA 45

Ei bine, în timp ce coboram pe scândurile de lemn, eram convins că voi fi înghițit de prăpastia aia — care îmi părea că seamănă cu botul larg deschis al hipopotamului. Dacă se întâmpla una ca asta, știam că voi fi mestecat de dinți uriași, asemenea butucului de măcelărie, și că voi avea parte de o moarte cumplită.

Dar am ajuns cu bine la parter.

Postfață

Când tatăl meu se apropia de ultimul deceniu al vieții sale, a învățat singur cum să folosească un computer. Apoi a început să-și scrie amintirile din anii de război.

Le-a printat și le-a legat într-un volum subțire, cu aproximativ jumătate de duzină de exemplare, pe care l-a intitulat *To There and Back*.

Îi sunt foarte recunoscător pentru că a făcut acest efort, deoarece se apropia de sfârșitul vieții. Relatarea lui, îmbinată cu propriile-mi amintiri, constituie fundamentul autobiografiei mele.

Deși am o memorie destul de bună și sunt uimit cât de mult îmi amintesc încă din cele întâmplare cu peste optzeci de ani în urmă, bineînțeles că am mai și uitat unele lucruri.

Cartea tatălui meu a fost neprețuită, oferindu-mi detalii despre ceea ce nu-mi mai

aminteam și despre evenimente la care nu fusem prezent, cum ar fi întâlnirea lui cu colonelul polonez. Unele dintre amintirile tatălui meu mi le amintesc prea bine, deoarece el însuși ni le-a povestit mie și mamei. Îmi amintesc chiar un detaliu pe care tata pare să-l fi uitat, dar care mie mi s-a părut important – cumpărarea de la Jambîl a unei broșuri cu poza lui Lenin. Apoi, sunt exemple de evenimente la care chiar am fost prezent, dar incapabil să-mi amintesc mare lucru, cum ar fi perioada în care am zăcut internat, inconștient, la spitalul pentru copii din Paris.

Îi mulțumesc soției mele, Paula Brown. Ori de câte ori îi povesteam unele dintre amintirile mele, întrebările ei cheie m-au forțat să sap mai adânc și m-au ajutat să-mi amintesc mai multe.

Îi mulțumesc lui Margaret Ferguson, care mi-a fost redactor ani buni și alături de care am lucrat la *How I Learned Geography* și *When I Wore My Sailor Suit* – cele două cărți ilustrate bazate

pe amintirile mele din copilărie, care m-au condus la această autobiografie.

Le mulțumesc și ilustratorilor Aram Kim și John Daly; redactorului Karen Sherman; editorului de producție Allyson Florida; vechii mele prietene și partenerere din departamentul de producție, Susan Doran, și restului echipei editurii FSG.

În cele din urmă, dar nu în ultimul rând, îi sunt recunoscător editorului meu, Wesley Adams, pentru efortul și perseverența sa și pentru că a jucat un rol esențial în a aduce această carte la cea mai bună versiune posibilă.